

Adviesraad Sociaal Domein

Leiden

Jaarverslag 2019

Oude Rijn 44b
2312 HG Leiden
info@adviesraadsociaaldomeinleiden.nl
www.adviesraadsociaaldomeinleiden.nl
071-514 97 44/06-33020283

I. Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag van de Adviesraad Sociaal Domein Leiden dat de verantwoording vormt over de werkzaamheden van de Adviesraad over het jaar 2019. Deze verantwoording richt zich op het college van burgemeester en wethouders, gemeenteraadsleden, betrokken achterbanorganisaties en de inwoners van Leiden. In dit jaarverslag vindt u een beschrijving van de activiteiten, werkwijze en samenstelling van de Adviesraad en een overzicht van de uitgebrachte adviezen.

Werkwijze en samenstelling

Nadat op 14 februari 2019 de nieuwe verordening cliëntenparticipatie in de gemeenteraad was vastgesteld, kon de daadwerkelijke omvorming van de Adviesraad WMO/Jeugd naar de Adviesraad Sociaal Domein plaatsvinden. In de nieuwe opzet worden leden niet meer voorgedragen door belangenbehartigende organisaties, maar worden zij door de Adviesraad zelf voorgedragen aan het college op basis van diverse criteria, waaronder ervaringsdeskundigheid, contacten met achterban en kennis van het beleidsterrein.

In maart organiseerde de Adviesraad een feestelijke kick-off bijeenkomst om de omvorming te vieren. Organisaties uit de achterban van de Adviesraad en andere geïnteresseerden waren hierbij aanwezig. De formele openingshandeling werd verricht door Marleen Damen, wethouder Jeugd, Zorg en Welzijn.

In de loop van 2019 zijn vacatures in de Adviesraad voor de portefeuilles Jeugd en Werk & Inkomen ingevuld. De voorzitter en de adviesraadsleden zijn in januari 2020 door het College benoemd.

Ontwikkelingen in het sociale domein in Leiden maakten in 2019 een versnelling door, met name op de gebieden Jeugdhulp als gevolg van de koerswijziging, welzijnswerk als gevolg van de visie 'Sterke Sociale Basis' en minimabeleid door de implementatie van het nieuwe armoedebeleid. De Adviesraad heeft deze beleidsontwikkelingen steeds nauwlettend gevolgd en was veelal in een vroegtijdig stadium betrokken. Zowel in gesprekken met de gemeente als in adviezen aan het College is het perspectief van de burger in een kwetsbare positie steeds het uitgangspunt van de Adviesraad.

2. Uitgebrachte adviezen in 2019

Onderstaand volgt een samenvatting van de uitgebrachte adviezen en de opvolging hiervan. Deze adviezen zijn tevens terug te vinden op adviesraadsociaaldomeinleiden.nl.

8 maart 2019: Gevraagd advies visie sociaal domein Leiden

Samenvatting visie

De Visie Sociaal Domein Leiden biedt, op basis van de nieuwe werkelijkheid voor gemeenten na de decentralisaties en andere recente ontwikkelingen, een nieuwe ordening voor toekomstig beleid in het sociaal domein. De basis van de Sociaal Maatschappelijke Structuurvisie 2025 (vastgesteld in 2012) is nog steeds leidend: 'Iedereen telt mee en doet mee'.

Advies

De Adviesraad is positief over de uitgangspunten in de Visie Sociaal Domein. Aanbevelingen gaan met name over de mogelijkheden van het college om binnen de gestelde kaders invloed uit te oefenen op de kwaliteit van het sociale domein.

1. De Adviesraad pleit voor meer sturing aan de voorkant door de gemeente op kwaliteitseisen bij de inkoop en contractering van partners. Dit betreft eisen t.a.v. het betrekken van cliënten en het opvolgen van door hen aangebrachte verbeterpunten. Ook betreft dit eisen t.a.v. samenwerking en afstemming met andere organisaties.
2. Daarnaast pleit de Adviesraad voor het beter/slimmer benutten van beschikbaar gekomen informatie uit diverse onderzoeken en vragenlijsten. Hierbij valt te denken aan mogelijke - en zelfs aannemelijke - verbanden die gelegd kunnen worden tussen de uitkomsten van de verschillende onderzoeken, zoals de verplichte cliëntervaringsonderzoeken (CEO) van de gemeente voor de drie verschillende wetten en de klanttevredenheidsonderzoeken van de aanbieders zelf. Maar ook de onderzoeken van de afdeling beleidsonderzoek zoals stadsenquêtes en onderzoeken die (gesubsidieerde) organisaties uitvoeren in wijken en buurten bevatten beschikbare informatie die breder benut kan worden.

De bijeenkomsten doorontwikkeling monitor sociaal domein die het college en/of de gemeenteraad in dit verband organiseert, bieden perspectief en zijn hoopgevend in die zin dat hiermee de omslag gemaakt kan worden om te komen tot een goede set indicatoren voor de monitor van 2019 en verder.

De koers die met de herstructurering van het welzijnsbeleid en het jeugdbeleid wordt ingezet, laat zien dat de gemeente Leiden bereid is hierin stappen te maken.

Collegereactie

- Het college is eveneens van mening dat de inbreng van cliënten een belangrijk onderwerp is en neemt hiertoe in de visie een paragraaf op. Ook wordt kwalitatieve informatie (van cliënten) expliciet meegenomen in de monitor sociaal domein.
- Ten aanzien van de rol van de wijkteams bij het werken aan doelstellingen meldt het college dat gedurende het ondersteuningstraject alle betrokken partijen regelmatig contact blijven houden of het traject naar tevredenheid verloopt en of de doelen gerealiseerd worden.
- Bij het onderwerp samenwerking verwijst het college in zijn reactie naar de contracten met aanbieders in de stad, die als doelstelling hebben een betere resultaatgerichte ondersteuning van cliënten, het kennen van de organisaties in het voorveld en het door kunnen doorverwijzen naar dit preventieve aanbod. Dit levert een samenhangend aanbod op dat beter aansluit bij de behoefte van de cliënten.

- Om beter en slimmer beschikbare informatie te kunnen benutten, streeft het college in de monitor naar het opnemen van informatie die zo goed mogelijk aansluit bij de doelen van de visie.

Op 23 mei 2019 is het geamendeerde voorstel met motie aangenomen in de gemeenteraad. Tweejaarlijks wordt een evaluatie gemaakt over de effecten van de nieuwe Visie Sociaal Domein, waarin is inbegrepen een overkoepelende beschouwing op de doelen in de visie.

5 april 2019: Gevraagd advies over het initiatiefvoorstel D66 en Christen Unie ‘Pilot Wijkleerbedrijf, een weg uit de bijstand’

Samenvatting initiatiefvoorstel

Vanuit de gemeenteraadsfracties werd aan een aantal organisaties in het sociale domein gevraagd om op het concept initiatiefvoorstel te reageren. Het doel van het initiatiefvoorstel is om Leidenaren een weg uit de bijstand te bieden, door hen een leerwerktraject aan te bieden. Zo kunnen zij via een wijkleerbedrijf een praktijkverklaring behalen en zijn zij mede daardoor beter te bemiddelen naar werk. Het voorstel richt zich op mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, die niet in het bezit zijn van een startkwalificatie of die onvoldoende kansen hebben op werk. Ook mensen die dreigen in de bijstand terecht te komen, wordt de kans geboden mee te doen aan dit leerwerktraject. Het initiatiefvoorstel is mede tot stand gekomen in samenwerking met het college en DZB.

Advies

Hieronder volgen de belangrijkste opmerkingen en aanbevelingen vanuit de Adviesraad:

1. De bijgevoegde informatie over wijkleerbedrijven lijkt zich vooral te richten op (MBO) studenten, die in opleiding zijn voor het diploma Zorg en Dienstverlening. Dat is een andere doelgroep dan genoemd in het initiatiefvoorstel.
2. In het initiatiefvoorstel wordt verwezen naar de kamerbrief van de minister van SZW. Deze kamerbrief gaat echter vooral over statushouders en (kinderen van) migranten. Deze doelgroep wordt weliswaar ook genoemd in het initiatiefvoorstel, maar de relatie met wijkleerbedrijven is daarbij niet duidelijk.
3. Bij de uitwerking van het initiatiefvoorstel voor deze doelgroep is het raadzaam om te kijken naar en aan te sluiten bij de ervaringen van initiatieven als DOOR, Piëzo, het Epicentrum, Leidse Inburgering JAS (jongeren) en Vluchtelingenwerk. Voor zover bekend bij de Adviesraad zijn daar de afgelopen jaren aanzienlijke resultaten geboekt voor deze doelgroep.
4. Voor wat betreft de doelgroep jongeren zonder startkwalificatie of/en met arbeidsbeperkingen is het wellicht goed nadere informatie te vragen bij Studio MOIO, Gemiva-SVG en DOOR.
5. Ten aanzien van begeleiding pleit de Adviesraad voor fysieke aanwezigheid van de begeleiders in de wijk, inbedding in de sociale structuur van de wijken en de specifieke problematiek aldaar zoals uit cijfers en kwalitatieve informatie van de gemeente zelf is gebleken. Tevens is het raadzaam om nauwe samenwerking te zoeken met het MBO, met name de beroepsgerichte leerweg.
6. Nauwe aansluiting met het onderwijs en met ondernemers blijkt een belangrijke factor om werktoeleidingstrajecten in combinatie met een opleiding te laten slagen. Nader onderzoek naar de voordelen van deze aanpak boven het bieden van een vakopleiding in combinatie met een stage lijkt raadzaam, mede om onbedoelde concurrentie op de stagemarkt te vermijden.

7. Waar het gaat om aansluiting bij kansrijke sectoren op de arbeidsmarkt lijkt het goed als het initiatiefvoorstel aansluit bij de bevindingen uit de beleidsevaluatie participatie en het marktwerkingsplan dat is opgesteld in Holland Rijnland-verband. Daarnaast is het wellicht mogelijk om aan te sluiten bij het convenant dat met ondernemers gesloten is. Voor zover bekend bij de Adviesraad hebben ook aanbieders van Wmo-zorg zich hierbij aangesloten.
8. De Adviesraad wijst op de kwetsbaarheid van mensen die zelf problemen hebben en aan wie in het initiatiefvoorstel gevraagd wordt een rol te vervullen in het begeleiden van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt naar werk. Ook zijn er vragen te stellen bij hun mogelijkheden een tegenprestatie te bieden voor de doelgroepen zoals voorgesteld. Hoe sympathiek dit idee ook is, de Adviesraad heeft regelmatig signalen ontvangen dat het hier een delicate kwestie betreft. Een stevige begeleiding aan beide kanten is dan echt cruciaal. Organisaties als Eva, de Leidse Vereniging van Mantelzorgers, Studio Moio, JAS en Piëzo kunnen informatie geven over hoe aanbod toe te voegen aan informele zorg en waarop dan te letten.

Reactie initiatiefnemers

In de reactie van 3 mei 2019 op dit advies wordt gesteld dat veel inspraakreacties zich richten op de uitvoering van het initiatiefvoorstel en/of pleiten voor een nauwe samenwerking met specifieke organisaties en projecten. De uitvoering van het initiatiefvoorstel en de keuze voor de uitvoeringsorganisatie(s) is aan het college. De initiatiefnemers vragen daarom bij een aantal punten expliciet aan het college om hierop te reageren. Daarnaast zeggen de initiatiefnemers oog te hebben voor de genoemde aandachtspunten en de aanbevelingen van de Adviesraad te onderschrijven.

Collegereactie

In zijn reactie van 3 juni 2019 op het initiatiefvoorstel is het college positief over het merendeel van de besluitpunten in het initiatiefvoorstel. De streefcijfers worden in verband met de complexiteit van de doelgroep te ambitieus genoemd.

Op 20 juni 2019 wordt het geamendeerde voorstel in de gemeenteraad aangenomen met een tweetal moties: 1) over inzet waar het impact heeft: in de wijken Leiden Noord en Bos- en Gasthuis en 2) over het meenemen van het principe dubbele wederkerigheid in de pilot.

17 april 2019: Gevraagd advies conceptvisie Jeugdhulp Leidse regio

Samenvatting visie

Het visiedocument Samen Sterk voor de Toekomst van de Jeugd(hulp), beschrijft de visie van de doorontwikkeling Jeugdhulp Leidse regio. Op basis van de ontwikkelingen in de Leidse regio, de beschreven uitdagingen in het Koersdocument en de bijeenkomsten met de maatschappelijke partners willen de gemeenten in de Leidse regio de komende jaren de jeugdhulp en ondersteuning verbeteren. Om deze verbeterpunten op het gebied van de jeugdhulp effectief en efficiënt te kunnen aanpakken, wordt in de Leidse regio samengewerkt.

Op basis van de visie gaan de gemeenten aan de slag met de vernieuwde opdracht voor de gemeentelijke toegang 2021 die de basis vormt voor de aanbesteding van de toegang. Verder zal er samen met de jeugdhulpaanbieders een programma Doorontwikkeling Zorglandschap 2020-2023 worden opgesteld. Hierin staan de inhoudelijke doelstellingen, prioriteringen en uitgangspunten voor de doorontwikkeling van het zorglandschap van gespecialiseerde jeugdhulp, die de nieuwe inhoudelijke opdracht voor het zorgaanbod vormen.

Advies

Hieronder zijn beknopt de belangrijkste aanbevelingen van de Adviesraad opgesomd:

1. Het is een lofwaardig streven dat jeugdigen en ouders in de toekomst zonder of met minder hulp en ondersteuning kunnen. De Adviesraad wijst echter nadrukkelijk op de beperkte mogelijkheden die kinderen/jongeren en hun ouders in een kwetsbare positie hebben om hun zelfredzaamheid te vergroten en langere tijd zonder ondersteuning te kunnen.
2. Om te kunnen normaliseren moet de hiervoor benodigde infrastructuur op orde zijn en dienen de betreffende instellingen in het voorliggende veld voldoende toegerust te zijn om dit te kunnen uitvoeren. Dit verlangt een investering, maar ook een omslag in denken en doen, van alle betrokkenen, waarbij de behoeften van de specifieke doelgroepen die niet kunnen normaliseren, niet uit het oog moeten worden verloren.
3. Inzet op preventie en vroegsignalering is vanzelfsprekend wenselijk om in een vroegtijdig stadium knelpunten en problemen te herkennen en daarop te acteren. De Adviesraad stelt vragen bij welke bevoegdheden/maatregelen extra genomen gaan worden om deze taken die reeds belegd zijn bij de JGZ beter tot uitvoer te laten komen. In de uitvoering is aandacht nodig voor afstemming en samenwerkingsafspraken met de andere aan te wijzen signalerende organisaties.
4. Daarnaast wordt gesteld dat dichtbij (de vindplaats van het gezin en de jeugdige) beter is. De Adviesraad wijst er op dat mensen, waaronder veel jongeren, het juist niet prettig vinden om in hun eigen buurt bij de hulpverlening binnen te lopen, zodat voor iedereen duidelijk is dat zij 'iets' hebben. Dit kan ongewenste stigmatisering in de hand werken. Het is daarom belangrijk te benadrukken dat mensen te allen tijde keuzevrijheid hebben in waar ze hulp kunnen krijgen.
5. Tevens vraagt de Adviesraad aandacht voor het toepassen van de AVG binnen het partnerschap. In het visiedocument komt het onderwerp privacy in het geheel niet aan bod. Er moet voor gewaakt worden dat ongewenst en mogelijk onbedoeld privacygevoelige gegevens beschikbaar zijn voor niet-relevante gemeentelijke afdelingen of andere partijen. De Adviesraad verwijst hierbij naar de schrijnende situatie in Utrecht waar gegevens van duizenden cliënten Bureau Jeugdzorg zijn gelekt.

Collegereactie

Op 16 juli 2019 is de gezamenlijke reactie van de colleges in de Leidse regio vastgesteld op de adviezen van de adviesraden in de regio.

- Naar aanleiding van de adviezen wordt een stuk tekst toegevoegd over privacy bij de randvoorwaarden.
- Het college onderschrijft het belang van het op orde zijn van de infrastructuur en houdt hiermee rekening bij de verdere uitwerking.
- Ten aanzien van de inzet op vroegsignalering en preventie meldt het college dat dit bij de totaalopdracht van de gemeentelijke toegang aan bod komt.
- Verder onderschrijft het college dat niet iedereen het prettig vindt om in de eigen buurt of omgeving hulp en ondersteuning te krijgen. Daarom blijft de mogelijkheid om buiten de eigen buurt hulp te krijgen beschikbaar.

De visie is op 19 september 2019 aangenomen in de gemeenteraad.

21 mei 2019: Gevraagd advies beleidskader Sport en Gezondheid 2019-2023

Samenvatting beleidskader

Het beleidskader Sport en Gezondheid is de opvolger van de voorgaande beleidskaders: 'Verleiden tot bewegen' en 'Ruimte maken voor gezondheid', die beide per 2019 eindigden. Een nieuw beleidskader voor sport is noodzakelijk om te kunnen meegaan met trends en ontwikkelingen, zoals de groei van het aan ongeorganiseerde sporter, de veranderende behoefte van inwoners in relatie tot het verenigingsleven, de opkomst van nieuwe sport- en beweegvormen, sporttechnische ontwikkelingen in sportvoorzieningen en het beter benutten van de kansen die sport als middel biedt. De gemeenteraad stelt iedere vier jaar het lokaal gezondheidsbeleid vast. In het voorgaande beleidskader werd vooral uitgegaan van het verleiden van de inwoners tot gezond gedrag. Dit wordt gecontinueerd en daarnaast wordt ingezet op het vergroten van de kennis van een gezonde leefstijl, zodat inwoners zelf bewuste keuzes kunnen maken.

Advies

De aanbevelingen van de Adviesraad over het beleidskader betreffen samenvattend:

1. Breng variatie aan in de manier waarop mensen geïnformeerd en geactiveerd worden alsook in de wijze waarop het college mogelijkheden faciliteert, toegespitst op de problematiek die mensen in kwetsbare positie hebben.
2. Maak gebruik van onderzoeksinstituten als academische werkplaatsen.
3. Heb aandacht voor Leidenaren in een kwetsbare positie, voor wie sporten en bewegen (nog) niet vanzelfsprekend is en positieve gezondheid niet binnen handbereik ligt.
4. Organiseer samenwerking met commerciële sportondernemers, scholen en andere organisaties in de wijken.
5. Heb oog voor het belang van de publieke rol/functie van sportterreinen en van sportverenigingen.
6. Verbind concreet uitvoerbare plannen en bijpassende indicatoren aan de ambities.

Collegereactie

In de Collegereactie die ontvangen werd op 4 juli 2019 staat dat:

- een aantal aanbevelingen ter kennisname wordt aangenomen;
- het college het belang onderschrijft van sportverenigingen en dit belang explicieter naar voren laat komen in het beleidskader;
- een verwijzing naar het VN-verdrag handicap in de tekst wordt opgenomen;
- aanbevelingen ten aanzien van communicatie over het minimabeleid voor sportdeelname en het betrekken van de Adviesraad ten aanzien van inzet van sport als middel voor kwetsbare doelgroepen om maatschappelijke doelen te bereiken bij de uitwerking van het beleidskader worden meegenomen.

Half december 2019 is in Leiden een sportformateur aan de slag gegaan om een Lokaal Sportakkoord te maken. De Adviesraad is via de Leidse Sportfederatie gevraagd deel uit te maken van de voorbereidende werkgroep om de sportformateur te begeleiden vanuit het sociale domein. De Adviesraad heeft een lid afgevaardigd. Het sportakkoord gaat uit van zes ambities:

1. Inclusief sporten & bewegen
2. Duurzame sportinfrastructuur
3. Vitale sport- en beweegaanbieders
4. Positieve sportcultuur
5. Vaardig in bewegen
6. 'Topsport die inspireert'

Via de Leidse Sportfederatie is de Adviesraad gevraagd deel uit te maken van de voorbereidende werkgroep om de sportformateur te begeleiden vanuit het sociale domein. De Adviesraad heeft een lid afgevaardigd naar deze voorbereidende werkgroep.

I augustus 2019: Preadvies inrichtingsvoorstel monitor sociaal domein

Samenvatting inrichtingsvoorstel

Bij de behandeling van de monitor sociaal domein 2018 is afgesproken de monitor door te ontwikkelen. Voor de doorontwikkeling zijn drie informele gesprekken met raadsleden van de commissies onderwijs & samenleving en werk & middelen georganiseerd. Tijdens het derde gesprek is afgesproken een inrichtingsvoorstel voor de monitor sociaal domein 2019 op te stellen. Het inrichtingsvoorstel voor de monitor geeft inzicht in de gegevens die opgenomen worden in de monitor sociaal domein 2019. Naast de kwaliteitscommissie monitor sociaal domein werd de Adviesraad gevraagd aanbevelingen te geven bij het voorstel.

Advies

De aanbevelingen zijn opgesomd:

1. De Adviesraad is positief over het aanvullen van de monitor met de VNG indicatorenlijst voor het kwantitatieve gedeelte, omdat hierdoor de kwaliteit van de monitor in zijn geheel beter wordt, zoals genoemd in de winstpunten in het inrichtingsvoorstel.
2. De afhandeling van de onderwerpen voor vragen die de raadsleden hebben ingebracht en het voorstel hoe deze op te nemen in te formuleren onderzoek of nog op de planning staande onderzoeken vindt de Adviesraad adequaat. Hiermee kan voorlopig een einde komen aan de discussie wat er aan indicatoren opgenomen moet worden.
3. Het is de Adviesraad nog niet duidelijk hoe bij het inrichtingsvoorstel uitvoering wordt gegeven aan adviezen van de kwaliteitscommissie en van de Adviesraad die specifiek gaan over het beter verbinden van indicatoren aan de doelen-interventies in beleidsnota's, zodat hieruit kan worden opgemaakt of het beleid al dan niet succesvol is. Alhoewel het college heeft gesteld dat de monitor in principe niet bedoeld is voor duiding en/of evaluatie, biedt de monitor raadsleden en college desgewenst wel handvatten ten aanzien van sturing van beleid.
4. De Adviesraad verneemt graag op welke wijze zijn adviezen (en die van de kwaliteitscommissie) met betrekking tot bovengenoemde punten opgevolgd worden bij het inrichtingsvoorstel en/of het verdere proces.

Reactie

Het advies van kwaliteitscommissie sociaal domein en de aanbevelingen van de Adviesraad zijn meegenomen bij de beraadslaging van de raadscommissies op 5 september 2019.

Het inrichtingsvoorstel is in de gemeenteraadsvergadering van 19 september 2019 met algemene stemmen aangenomen. Ook werden twee moties aangenomen bij dit voorstel betreffende inzage in de duur van een aanvraag van een (financiële) voorziening tot verstrekking hiervan.

3 september 2019: Gevraagd preadvies raadsvoorstel verlaging tegemoetkoming collectieve zorgverzekering minima

Samenvatting raadsvoorstel

Het preadvies betreft het raadsvoorstel om de gemeentelijke bijdrage in de kosten van de premie Collectieve Zorgverzekering Minima te verlagen met ingang van 2020. Het doel van het voorstel is de kosten beter beheersbaar te maken terwijl de voorziening voor de inwoners in stand blijft, dit om de tekorten in het sociale domein op te vangen.

Advies

Aanbevelingen samenvattend:

1. In zijn advies maakt de Adviesraad zich zorgen over het behoud van een evenwichtig pakket aan ondersteunende maatregelen.
2. De Adviesraad beveelt aan samen met de zorgverzekeraar een uitgebreide voorlichtingscampagne te houden over de dekking van de Av-standaard in vergelijking met de Av-top.
3. De Adviesraad beveelt aan te monitoren of de gewijzigde bijdrage gevolgen heeft voor de doelgroepen zoals hogere achterstallige premiebetaling en het maken van schulden.

Reactie

In de reactie van 12 september 2019 van de wethouder gericht aan de gemeenteraadsleden van de commissie werk & middelen, meldt deze dat:

- er gehoor gegeven wordt aan de oproep van de Adviesraad ten aanzien van voorlichting;
- over de monitoring/evaluatie een evaluatie is voorzien in het voorjaar van 2020.

Het voorstel is 17 oktober 2019 in de gemeenteraad aangenomen met een motie waarin het college verzocht wordt te evalueren en waar nodig bij te sturen.

9 september 2019: Gevraagd advies beleidsplan werk en participatie 2019-2023

Samenvatting beleidsplan

In dit beleidsplan worden de Leidse kaders uitgewerkt op gebied van werk en participatie. Hiermee geeft de gemeente Leiden uitvoering aan de Participatiewet en de aanpalende wet- en regelgeving. Het plan bouwt voort op de bevindingen uit de beleidsevaluatie Participatiewet 2019 en de ambities van het college uit het beleidsakkoord 'Samen maken we de stad' 2018-2022. De focus in het beleidsplan ligt op het realiseren van duurzame banen en een inclusieve arbeidsmarkt. Het college biedt daarbij ondersteuning aan mensen voor wie werk nog niet haalbaar is. Het doel is dat alle Leidenaren meedoen in de samenleving, ook de mensen die nu langs de zijlijn staan.

Advies

Puntsgewijs opgesomd hebben de aanbevelingen betrekking op de volgende onderwerpen:

1. Het stellen van eisen aan de monitoring binnen de activiteiten en projecten, waaronder het bevragen van cliënten naar hun ervaringen en het doelgroepbereik.
2. Het opnemen van een participatieparagraaf in het beleidsplan waarin duidelijk gemaakt wordt wanneer en hoe de direct belanghebbenden betrokken worden bij de monitoring en evaluatie.
3. Het leggen van dwarsverbanden tussen de ingezette beleidslijnen koerswijziging Jeugd in relatie tot onderwijs en het sport en gezondheidsbeleid ten aanzien van het stimuleren

van een positieve gezondheid, die ook kunnen bijdragen aan een weg naar (betaald) werk.

4. Het maken van duidelijke samenwerkingsafspraken tussen de verschillende partijen zoals SWT, JGT, afdeling werk en inkomen, vluchtelingenwerk, Rivierduinen/Movens, Piëzo, Studio Moio, Cardea, verschillende dagbestedingsaanbieders e.d.
5. Het aanwezig zijn van voldoende kennis en deskundigheid met betrekking tot alle doelgroepen bij DZB.
6. Het uitgangspunt 'werk moet lonen'. Bekend is dat bijstandsgerechtigden er soms financieel op achteruit gaan ingeval van het aanvaarden van betaald werk. Naar aanleiding hiervan wil de Adviesraad weten of het college weet van deze 'armoedeval' in Leiden, wat daarbij het omslagpunt is voor verschillende typen huishoudens, en hoe de plaatselijke en landelijke componenten daarin zich verhouden. Tevens doet de Adviesraad een aantal suggesties om de link tussen uitstroom naar betaald werk en vroegsignalering van armoede en schulden te leggen.
7. De Adviesraad betreurt dat binnen het verband van Holland-Rijnland de focus op doelgroepen wordt losgelaten, terwijl uit de beleidsevaluatie blijkt dat vooral alleenstaanden, ouderen en laagopgeleiden langdurig werkloos zijn. Dit zijn tevens de mensen die het meest kampen met schulden en armoede, psychosociale- en gezondheidsproblemen.
8. Ten aanzien van intensiveren van het wijkgericht werken in samenwerking met DZB, de afdeling Werk en Inkomen van de gemeente en de partijen die werken in het sociaal domein ziet de Adviesraad t.z.t. graag een nadere toelichting op hoe en welke lessen zijn geleerd. De Adviesraad denkt graag mee in dit proces.
9. De Adviesraad betreurt dat zonder verdere toelichting de streefcijfers in het kader van de Charter Diversiteit naar beneden worden bijgesteld.

Collegereactie

Op 9 oktober 2019 werd de reactie van het college ontvangen. Het college gaat als volgt in op de aanbevelingen:

1. De ervaringen van cliënten worden gemonitord door middel van klanttevredenheidsonderzoeken, focusgroepen en casuïstiekbesprekingen. Zodoende wordt het cliëntenperspectief meegenomen. Ook op het niveau van activiteiten/projecten stuurt Leiden op het waarborgen van de input van cliënten. Het college brengt dit punt sterker naar voren in de beleidsnotitie.
2. Ook ziet het college meerwaarde in het leggen van dwarsverbanden tussen verschillende beleidsterreinen. Het punt wordt meegenomen in de uitvoering, waarbij tevens aandacht is voor herijking van (samenwerkings)afspraken in het welzijnsprogramma Sterke Sociale Basis. De koppeling met Werk en Inkomen, zoals de samenwerking met DZB Leiden, maakt hier onderdeel van uit.
3. Voldoende kennis en deskundigheid van alle doelgroepen bij DZB is een voorwaarde voor duurzame uitstroom.
4. Het college onderschrijft het uitgangspunt dat werk moet lonen. In het algemeen is dat inderdaad het geval. Toch is het mogelijk dat bij werkaanvaarding vanuit de bijstand het besteedbaar inkomen minder wordt, omdat bepaalde toeslagen minder worden of wegvallen of omdat er geen recht meer is op bepaalde lokale voorzieningen. In het nieuwe armoedebeleid stuurt Leiden op maatwerk. Deze taak is belegd bij de Wijkteams (SWTs en JGTs).
5. Ten aanzien van de suggesties om een link te leggen naar armoede en schulden zegt het college toe deze mee te nemen in de uitvoering van het beleid op gebied van vroegsignalering van armoede en schulden.

6. Ten aanzien van de aanpak in Holland-Rijnland legt het college uit dat gekozen is voor maatwerk per individu in plaats van een generieke doelgroepaanpak.
7. Het college waardeert het aanbod van de Adviesraad om mee te denken in het intensiveringsproces voor wijkgericht werken.
8. Als verklaring voor het bijstellen van de streefcijfers van de Charter Diversiteit geeft het college aan dat deze niet reëel bleken te zijn.

Het geamendeerde voorstel is aangenomen in de gemeenteraad van 17 december 2019. Tevens zijn twee moties aangenomen. De motie getiteld 'Loon naar werken' verzoekt het college de armoedeval in Leiden in kaart te brengen; de andere motie stelt voor onderzoek te doen naar mogelijkheden voor basisbanen.

2 oktober 2019: Gevraagd advies inzake opdracht gemeentelijke toegang Jeugdhulp

Samenvatting

De opdracht aan de gemeentelijke toegang jeugdhulp vanaf 2021 beschrijft het kader voor de gemeentelijke toegang van de jeugdhulp in de Leidse regio. Deze opdracht vormt een opmaat naar de feitelijke inkoop van de gemeentelijke toegang jeugdhulp om daarmee de komende jaren de toegang tot jeugdhulp in Leiden te garanderen. In de opdracht wordt o.a. centraal gesteld dat jeugdhulp dichtbij het gezin wordt georganiseerd en jeugdigen vroegtijdig en preventief worden geholpen, zodat doorverwijzingen naar gespecialiseerde jeugdhulp worden verminderd.

Advies

De aanbevelingen van de Adviesraad zijn onderstaand beknopt weergegeven:

1. In de toegang wordt de visie van zware naar lichtere zorg gepropageerd. De Adviesraad vindt dat dit geen doel op zich moet zijn.
2. Veel winst is te behalen in het investeren in een goede samenwerking en het maken van concrete heldere afspraken met partners in het voorliggend veld en instanties die vallen onder de brede toegang zoals (praktijkondersteuner of) huisarts, JGZ en schoolmaatschappelijk werk. Deze natuurlijke vindplaatsen ziet de Adviesraad in de nota nog onvoldoende uit de verf komen. Daarvoor is het wenselijk dat de gemeentelijke toegang beschikt over wijkspecifieke kennis en voldoende zicht heeft op wat het veld nodig heeft om een goede rol te kunnen vervullen.
3. De Adviesraad wijst op het belang van een goede monitoring en evaluatie.
4. Ten aanzien van indicatoren wordt een nadere specificering gevraagd.

Collegereactie

De reactie van het college is ontvangen op 17 december 2019.

- Het college beaamt dat het inzetten van lichtere hulp alleen gebeurt als dat ook daadwerkelijk kan.
- In een lokale oplegger worden de specifieke lokale wensen meegenomen ten aanzien van samenwerkingsafspraken.
- Op basis van evaluatie zullen passende vervolgstappen gezet worden om de samenwerking verder te optimaliseren.
- Een verdere concretisering van indicatoren vindt plaats in nader op te stellen uitvoeringsplannen.

Het geamendeerde voorstel wordt in de gemeenteraad van 23 januari 2020 aangenomen met twee moties aangaande cultuursensitief werken en het vroegtijdig (h)erkennen van levenslange en levensbrede zorg en ondersteuning.

25 oktober 2019: Overwegingen voorstel bijsturing Sociaal Domein 2020-2023

Samenvatting voorstel

Het college van burgemeester en wethouders heeft aan de gemeenteraad een voorstel gedaan voor een betere beheersing en bijsturing van de financiën in het sociaal domein. De voorgestelde maatregelen binnen de Jeugdzorg, Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) en Werk en Inkomen hebben betrekking op de periode 2020 tot 2023. Bijsturing is nodig om ervoor te zorgen dat de gemeente ook in de toekomst de noodzakelijke zorg en ondersteuning kan bieden aan kwetsbare groepen inwoners in de stad.

In een gesprek met de Adviesraad op 8 oktober 2019 heeft de wethouder de keuze voor deze bijsturingen toegelicht.

Advies

Opgesomd gaan de aanbevelingen in op de volgende zaken:

1. De stapeling van toenemende kosten voor kwetsbare doelgroepen door de bezuinigingsmaatregelen naast de beëindiging van generieke regelingen, zoals de declaratieregeling en de vermindering van de gemeentelijke bijdrage in de collectieve ziektekostenverzekering.
2. Het toetsen van de effecten die de combinatie van maatregelen hebben op de inkomenspositie en mogelijkheden van kwetsbare doelgroepen. Geadviseerd wordt een dergelijke effectrapportage te ontwikkelen.
3. De keuze om de tekorten op te lossen binnen het budget van het sociaal domein is het gevolg van keuzes in het collegeakkoord. Vanuit cliëntperspectief zou een andere keuze de voorkeur hebben gehad.
4. Ten aanzien van de voorstellen heeft de Adviesraad de volgende overwegingen: Bij voorstel 1: Het verlengen van de referteperiode om in aanmerking te komen voor individuele inkomstenstoelag naar vijf jaar. Hierbij aandacht voor het niet opnieuw starten van de referteperiode bij abusievelijk stopzetten van de uitkering. Bij voorstel 4: Het bekostigen van duurzame gebruiksgoederen standaard omzetten in een lening. Hier lijkt het zaak aan te geven op welke gronden nu de bekostiging soms “om niet” plaatsvindt. Als en waar dat gebeurt, omdat de schatting is dat de betrokkene de lening niet terug kan betalen, dan lijkt er weinig te halen bij standaardisering van lenen. Daarbij: als het besluit de bekostiging “om niet” toe te kennen nu al ter beoordeling bij de verstreckende dienst ligt, waarom zou omzetting in een lening dan een remmende werking hebben op de kostenpost?

Bij voorstel 5: Niet meer uitkeren van de financiële tegemoetkoming zorg. Het college meldt dat deze regeling destijds is getroffen ter compensatie van gestegen zorgkosten door Rijksbeleid. Omdat het Rijk inmiddels maatregelen heeft genomen om toename van de kosten om stapeling en toename kosten te verminderen, zou de tegemoetkoming minder nodig zijn. Daarbij is overigens het invoeren van het abonnementstarief Wmo een verkeerd voorbeeld, want dat biedt geen voordeel voor mensen met een inkomen op het sociaal minimum. Gezien de druk op het gemeentebudget is de afweging te begrijpen. Daarnaast levert dit een zekere besparing op. Niet één die afhangt van nauwelijks beïnvloedbare factoren. Anderzijds betreft het hier een kwetsbare doelgroep die geen tot zeer weinig mogelijkheden heeft de eigen inkomenspositie te verbeteren. Een doelgroep met vaak hoge (zorg)kosten waarbij elke vermindering van financiële ondersteuning extra hard aankomt.

De Adviesraad geeft mee dat een besparing wellicht ook (beperkter) mogelijk is door de inkomensgrens te verlagen en adviseert juist ook hier te gaan werken aan een effectrapportage. Hoe wordt juist deze doelgroep getroffen door stapelingen? En waar leidt dat toe? Minder wenselijk en nodig zorggebruik, een toename op andere gemeentelijke regelingen die daarmee onder druk komen staan?

Voorstel 8: Niet langer bekostigen beschermd wonen voor cliënten die geen WLz indicatie krijgen, maar zeer kwetsbaar zijn. De Adviesraad geeft aan dat dit vaak schrijnende problemen zijn en adviseert om te wachten totdat landelijk een oplossing wordt gevonden. Ook omdat deze kosten, zoals het college zelf aangeeft, op een andere wijze zullen blijven drukken op het gemeentelijk budget.

Voorstel 17: Anders organiseren ondersteuning multi-problem cliënten. Het streven om de afstemming en coördinatie tussen de vele partijen die bij een multi-problem cliënt betrokken zijn te verbeteren, is een goede zaak. Dit is een heel hardnekkig probleem dat al vele jaren om een oplossing vraagt. Nog los van de eventuele bezuiniging lijkt extra inzet rond dit probleem een goede zaak.

De voorzitter heeft op 29 oktober 2019 bij de vergadering van de gemeenteraadscommissies Onderwijs & Samenleving en Werk & Middelen het advies toegelicht.

Collegereactie

Een reactie van het college heeft de Adviesraad niet ontvangen.

Het voorstel is op 12 november 2019 aangenomen in de gemeenteraad met een drietal moties. Een motie betreft het verzoek aan het college enige tijd na transitie te rapporteren aan de raad over aantallen uitgeprocedeerde asielzoekers die van de bed, bad en broodvoorziening (BBB) in Leiden naar de landelijke vreemdelingen voorziening (LVV) in Rotterdam zijn overgegaan. Een tweede motie betreft een verzoek aan het college onderzoek te doen naar het inrichten van een was- en strijkservice en een derde motie stelt voor te onderzoeken hoe er maatwerk kan worden geboden bij maatregelen die kwetsbare inwoners het hardst treffen en stelt tevens voor de inwoners die het betreft actief te informeren over de mogelijkheden tot maatwerk of ondersteuning.

29 november 2019: Gevraagd advies inzake concept programmaplan zorgaanbod Jeugdhulp

Samenvatting programmaplan

Op 1 januari 2021 lopen de huidige inkoopcontracten van de gespecialiseerde jeugdhulp af. In het programmaplan zorgaanbod jeugdhulp Leidse regio worden de ontwikkeldoelen beschreven die de gemeenten binnen de Leidse regio nastreven ten aanzien van de uitvoering van de specialistische jeugdhulp. Het programmaplan zorgaanbod vanaf 2021 is in lijn met de rode draden uit de visie “Samen sterk voor de toekomst van de Jeugd(hulp)” en vormt de opmaat naar het inkoopplan zorgaanbod, waarbij de beschreven kaders en ontwikkelopgaven voor het nieuwe inkooptraject jeugdhulp leidend zijn en worden geconcretiseerd.

Advies

De adviezen zijn beknopt:

1. Het zodanig herformuleren van de kaders dat helder wordt hoe bij de inkoop de gewenste verschuiving naar preventief en integraal werken, afschalen, kortere doorlooptijden e.a. vormgegeven gaat worden in keuzes bij inkoop.
2. Het prioriteit geven aan de doelen aan de onderkant van de piramide bij de opdeling van jeugdhulpverlening in segmenten. Blijkens onderzoek is de toeloop nu onevenredig.
3. De Adviesraad biedt aan mee te denken over het formuleren van kwaliteitseisen bij de inkoop waarbij de keuzevrijheid van de cliënt gewaarborgd blijft, maar ook het aantal aanbieders overzichtelijk blijft.
4. De succesvolle afgeronde pilots onderwijs-zorg in Holland Rijnland om de aansluiting van onderwijs en zorg te verbeteren in de jeugdhulp. De Adviesraad adviseert de succesfactoren in te zetten bij de inkoop en het faciliteren van innovatie van de jeugdhulp.
5. Het vertalen en concretiseren van keuzes in deze ontwikkelopgaven en het formuleren van reële indicatoren hierbij. In de samenwerking met gemeenten beveelt de Adviesraad aan te sturen op samenhang en afstemming en het stroomlijnen van de regelgeving.

Collegereactie

De reactie van het college is op 7 januari 2020 ontvangen en gaat als volgt in op de aanbevelingen:

- In de opdracht aan de gemeentelijke toegang wordt geïnvesteerd in de POH Jeugd/POJ, regie en triage. Hiermee wordt beoogd de beweging naar voren te stimuleren en daarmee meer in te zetten op preventie.
- De gemeentelijke toegang en het gespecialiseerde zorgaanbod zijn communicerende vaten. Bij doorverwijzing naar het gespecialiseerde aanbod, is bij de triage al goed gekeken of het voorveld ondersteunend kan zijn.
- Het advies over de segmenten wordt meegenomen bij de inkoop.
- Adviesraden worden uitgenodigd mee te denken over de kwaliteitseisen en worden betrokken bij de uitwerking van het inkoopplan.
- In de uitwerking van het inkoopplan worden tevens de ervaringen van de pilots onderwijs-zorg meegenomen.
- De adviezen ten aanzien van het concretiseren van de ontwikkelopgaven en de samenwerking worden meegenomen in de uitwerking.

Het geamendeerde raadsvoorstel is op 13 februari 2020 in de gemeenteraad aangenomen met een motie waarin het college verzocht wordt zich in te spannen ten behoeve van het

voorkomen van uithuisplaatsingen en het terugdringen van het tekort op pleegouders en gezinshuisouders.

3. Overige activiteiten

Kick-off bijeenkomst Adviesraad Sociaal Domein 19 maart 2019

Ter gelegenheid van de omvorming naar een Adviesraad Sociaal Domein werd een feestelijke startbijeenkomst georganiseerd. De Adviesraad kijkt terug op een geslaagde bijeenkomst in de burgerzaal van het stadhuis met deelnemers uit de brede achterban van de Adviesraad en andere geïnteresseerden. Centraal thema van deze bijeenkomst was het initiëren en structureel vormgeven van contacten tussen de Adviesraad en zijn achterbanorganisaties. De input die tijdens de bijeenkomst werd opgehaald, vormt de basis voor het nieuwe communicatieplan en het actualiseren en gebruikersvriendelijk maken van de website. Het organiseren van themabijeenkomsten bleek te voorzien in een behoefte die onder de brede achterban leeft.

Website

In 2019 is begonnen met het vernieuwen van de website. De nieuwe website komt in 2020 beschikbaar. De URL is www.adviesraadsociaaldomeinleiden.nl

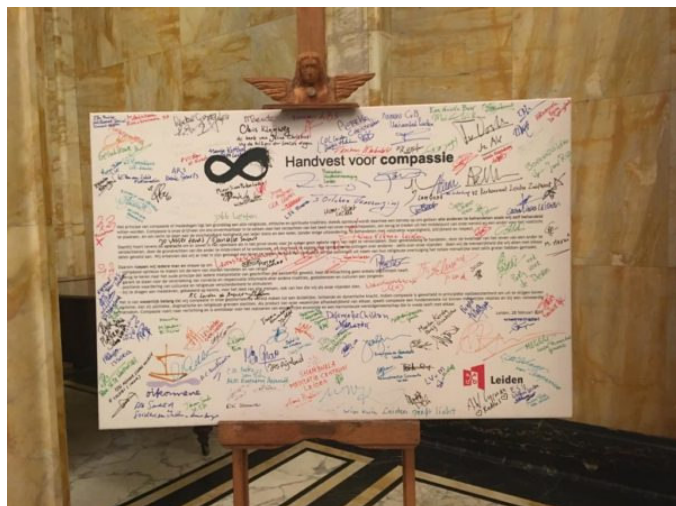
Publicatie van overzicht eetinitiatieven

In het kader van het volgen van maatschappelijke trends ter stimulering van participatie en ontmoeting in wijken en buurten heeft de Adviesraad een werkbezoek gebracht aan Resto van Harte. Om inzicht te krijgen in het functioneren, de omvang en diversiteit heeft de Adviesraad een inventariserend onderzoek gedaan naar eetinitiatieven in de stad. Het overzicht voor het laatste kwartaal van 2019 heeft de Adviesraad geplaatst op zijn website en zijn leden hebben het verspreid onder hun achterban.

In het overleg dat de Adviesraad met wethouder Marleen Damen had op 8 oktober 2019 zijn het onderzoek en de voorlopige conclusies en aanbevelingen toegelicht. Zo werd duidelijk dat Leiden over een groot aantal eetinitiatieven beschikt, overlappend in diverse wijken met verschillende karakters en prijzen. Ook is aan de wethouder meegegeven dat niet bekend is geworden in hoeverre mensen uit de doelgroep (laag inkomen, weinig sociale contacten) bereikt worden met dergelijke initiatieven.

Charter for Compassion

Ter gelegenheid van het 10-jarig jubileum van de ondertekening door het Leidse college van het internationale Handvest voor compassie werd de Adviesraad uitgenodigd door het Platform Leiden compassiestad. Samen met een verheugend aantal andere compassievolle Leidse organisaties werd het Handvest in de burgerzaal van het stadhuis op 12 november 2019 mede door de Adviesraad symbolisch ondertekend.

Contact met achterbanorganisaties

De Adviesraad blijft op de hoogte van wat er speelt en hoe de uitwerking van voorgenomen beleid in de praktijk in Leiden uitpakt, mede door contact te onderhouden met zijn brede achterban. Binnen dit kader werden in 2019 werkbezoeken afgelegd bij o.a. Stg. Leergeld, Dress for Succes, Stg. Humanitas en het Autismecafé. Daarnaast onderhoudt de Adviesraad regelmatig contact met diverse organisaties zoals Stichting Urgente Noden, Diaconie Protestantse gemeenten, Platform Gehandicapten Leiden, Stg. Lumen, Stg. Radius, Libertas, Present Leiden en de coöperatie Sociale Wijkteams.

Kennis en ontwikkeling

Om op de hoogte te blijven van ontwikkelingen in het zorglandschap en kennis te vergroten nemen Adviesraadsleden deel aan diverse lokale, regionale en landelijke themabijeenkomsten, conferenties, symposia en congressen. Zo namen leden deel aan themabijeenkomsten van de koplopers onafhankelijke cliëntondersteuning, regionale bijeenkomsten in het kader van het landelijk programma merkbaar beter thuis, regionale themacafés Maatschappelijke Zorg en Thuiszitters, congressen over mantelzorg en cliëntondersteuning en het symposium 'An insight view' over grensoverschrijdend gedrag in de GGZ.

Regionale bijeenkomsten

Voorzitters van adviesraden in de regio komen een paar keer per jaar samen om actuele zaken in de diverse gemeenten te bespreken en te bekijken op welke onderwerpen gezamenlijk kan worden opgetrokken. In 2019 sloot bij dit overleg ook de Adviesraad Teylingen aan. De andere deelnemende adviesraden zijn van de gemeenten Katwijk, Kaag en Braassem, Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude. Onderwerpen die gezamenlijk op de agenda's staan waren in 2019 de koerswijziging van de Jeugdhulp voor de Leidse regio en het klantervaringsonderzoek van de regiotaxi.

4. Samenstelling Adviesraad 2019

Voorzitter en leden

Mw. Th.C. Dickhoff	voorzitter
Mw. C. Angenent	lid, voor de doelgroep mensen met psychosociale en/of ggz-problematiek
Mw. S. Hageman	lid, voor de doelgroep mantelzorgers
Dhr. J.D. Hogendoorn	lid, voor de doelgroep ouderen
Mw. E. Mulder	lid, voor de doelgroep mensen met een fysieke beperking
Mw. L. Vermeij	lid, voor de doelgroep dak- en thuislozen
Mw. Y. Bommeljé	lid, voor het terrein Werk & Inkomen, armoedebeleid en schuldhulpverlening
Dhr. P. van den Oever	lid, voor de doelgroep Jeugdhulp
Dhr. J. van Oostrom	lid, voor het terrein Participatiewet

Begin 2019 hebben van de Adviesraad afscheid genomen mevrouw P.M. Brackel-Burgemeester, mevrouw C.G. van Rhee en de heer D.P. Engberts.

Bureau

Mw. Y. Tel, beleidsmedewerker

Notulen

Mw. E. Spierenburg-Jansen, Derian notuleerservice

Administrateur

Tot 1 april 2019 mevrouw M. Cancrinus, van ABC boekhoud- en administratiekantoor. Vanaf 1 april mevrouw P. Bosveld van Atripel & Cross administratie en advies B.V.

Adviesraad Sociaal Domein Leiden

2 juni 2020

Bijlage: Vergaderingen 2019

In 2019 heeft de Adviesraad tienmaal een plenaire vergadering gehouden en eenmaal een plenair overleg met wethouder Jeugd, Zorg en Welzijn, mevrouw M. Damen. De volgende onderwerpen zijn behandeld:

Januari

- Kennismaking met de Participatiecommissie van De Zijl Bedrijven
- Statuten Adviesraad Sociaal Domein
- Huishoudelijk reglement Adviesraad Sociaal Domein
- Werkplan 2019 Adviesraad
- Gemeente Leiden visiedocument Sociaal Domein

Februari

- Vacatures Adviesraad
- Armoedebeleid
- Terugkoppeling werkbezoeken Resto van Harte, Auriscollege en VTV.

Maart

- Toelichting door directeur coöperatie JGTs op koerswijziging Jeugdhulp Leidse regio
- Conceptvisie Jeugdhulp Leidse regio
- Terugblik kick-offbijeenkomst
- Eigen bijdrageregeling Stichting De Binnenvest

April

- Toelichting op het conceptbeleidskader Sport en Gezondheid door een delegatie van het bestuur van de Leidse Sport Federatie
- Conceptadvies beleidskader Sport en Gezondheid 2019-2023
- Concept jaarrekening en jaarverslag 2018

Juni

- Toelichting op vervolg van methodisch werken en het klantervaringsonderzoek Werk & Inkomen van de gemeente Leiden
- Inventarisatie eetinitiatieven in Leiden
- Concept werkplan en jaarrekening 2020
- Sterke Sociale Basis, programma welzijnsbeleid gemeente Leiden

Juli

- Uitwerking werkplan 2019, stand van zaken
- Sterke sociale basis
- Inventarisatie eetinitiatieven
- Uitwerking communicatieplan

Augustus

- Conceptadvies beleidsplan werk en participatie
- Conceptadvies tegemoetkoming collectieve zorgverzekering
- Sterke Sociale Basis

Oktober

- Conceptadvies gemeentelijke toegang Jeugdhulp
- Voorbereiding gesprek wethouder Damen
- Benoemingsprocedure leden Adviesraad

Overleg wethouder Damen 8 oktober

- Bijsturingsvoorstel college sociaal domein 2020-2023
- Sterke sociale basis
- Eetinitiatieven

November

- Werkplan 2019 en voorbereiding koers 2020
- Bijsturingsmaatregelen sociaal domein
- Collegereactie advies beleidsplan werk en participatie

December

- Concretisering themabijeenkomst achterban
- Terugkoppeling bespreking portefeuillehouders structureel betrekken van cliëntervaringen
- Voorstel adviesopvolging beleidsplan werk en participatie
- Update interne werklíjst kwaliteitscriteria sociaal domein